

GENÇLİĞE YÖNELİK POLİTİKA VE UYGULAMALARDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

Doç. Dr. Tarkan OKTAY

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi
tarkan.oktay@medeniyet.edu.tr

Öz

Dünyadaki 15-24 yaş aralığındaki genç nüfus, ağırlıklı olarak az gelişmiş ve orta gelir düzeyindeki ülkelerde ve çoğunlukla Asya kıtasında yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve ulusal raporların gençlikle ilgili yaklaşımlarındaki temel noktayı, korumacı bir yaklaşım yerine, gençlerin toplumsal yaşama çok boyutlu olarak katılmalarının sağlanması oluşturmaktadır. Gençlerin toplumsal yaşama katılımı konusunda kamu kesimi yanında, özel kesim ve sivil toplumu da kapsayacak yaklaşımlar yaygınlaşmaktadır. Yerel yönetimler, gençlerle ilgili politika ve uygulamaların odağı ve temel paydaşı durumundadır. Türkiye’de gençlerin oranı genel nüfus içinde %16 düzeyindedir. Belediyelerin gençlere yönelik faaliyetlerinde; politika ve strateji belgesi, eğitim desteği, beceri geliştirme, siyasal ve sosyal katılımı artırma, kişisel gelişim desteği, gönüllülüğü teşvik etme, paydaşlarla işbirliği, istihdamı geliştirme, farklı gençlik kesimlerini kapsama ve gençlere duyarlı bütçeleme temel çerçeveyi oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Belediye, Yerel Siyaset, Gençlik, Siyasal Katılım.

ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS IN YOUTH POLICY AND PRACTICES

Abstract

Young population, ranged between the age 15-24, in the world predominantly live in Underdeveloped and Middle-Income Countries, and particularly in Asia. Rather than a protective approach, providing youth with the ability to engage in social life in a multi-dimensional manner is the central point in the approach held by the national reports and those of United Nations, European Union concerning youth. Regarding the participation of the youth in social life, approaches that involve private sector and civil society along with public sector, have been becoming prevalent. Local governments are the focus and the main partner of youth-related policies and practices. The proportion of youth in general population is 16% in Turkey. In the youth-related activities of municipalities, the framework is constituted by the following: policy and strategy paper, educational support, skill-development, increasing political participation, self-improvement support, encouraging volunteering, collaboration with partners.

Keywords: Local Government, Municipality, Local Politics, Youth, Political Participation.

Giriş

Günümüzde yerel yönetimlerin kamu hizmetlerindeki rolü, kentleşme düzeyinin artması ve demokratik değerlerin gelişmesi ile daha da önemli hale gelmektedir. Kentlerde oluşan ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve teknik nitelikteki problemlerin çözümünde yerel yönetimler anahtar konuma sahiptir. Vatandaşların kentin değişimine ve yönetimine katılmaları konusunda yerel yönetimler önemli fırsat ve mekanizmalar içermektedir. Yerel

yönetimler bir yönü ile yerel hizmetlerden sorumlu teknik bir kurum iken diğer yönü ile yerel siyasetin odağını oluşturur.

Dünya’da ve Türkiye’de hızlı kentleşmenin etkisini farklı yoğunluklarda sürdürmesi kentlerde birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Eğitim, konut, işsizlik, sağlık, güvenlik, eşitsizlik vb. alanlardaki problemler çözüm beklemektedir. Bu ortamdan olumsuz etkilenen kesimlerin başında gençler gelmektedir. Gençlik, insanların çocukluktan yetişkinliğe geçişte kendine özgü psikolojik ve fiziksel nitelikleri ile farklı bir dönemini ifade etmektedir. Toplumların varlığını sürdürmesi noktasında yeni nesil olarak kültürel aktarımın ve korumacı politikaların odağında gençler bulunmaktadır. Her toplumda gençlere önem verilmesi ve onlara yönelik çok yönlü destekler sağlanması olağan sosyal politikalar arasına girmiştir.

Günümüzde teknolojiye dayalı iletişimin oldukça gelişmesi genç bireylerin ülkelerindeki ve dünyadaki toplum ile ilişkilerini geliştirmektedir. Gençler her zamankinden daha fazla toplumsal yaşama dair görüşlerini, beklentilerini ve taleplerini paylaşmaktadır. Bu durum, gençlerin fiziksel ve psikolojik özelliklerine dayalı dinamik niteliklerini daha da geliştirmektedir. Gençler, gelişmekte olan ülkelerde önemli risklerin kaynağı olmanın yanında, ülkelerinin ekonomik kalkınması için önemli bir potansiyele de sahiptir.

Dünyada gençlere yönelik politikaların odağında yerel yönetimlerin bulunması temel varsayım durumundadır. Yerel yönetimlerin çok yönlü kurumlar olması gençlikle ilgili konularda onları daha da önemli hale getirmektedir. Yerel yönetimler toplumun diğer kesimlerine olduğu gibi gençlere de en yakın kamu kurumları olarak, yerel hizmetlerin tasarımında gençleri odak noktalarından biri yapma çabası içindedir. Yerel yönetimlerin gençlerle ilgili politikalarının niteliği ve kapsamı önemli tartışma noktalarından birini oluşturmaktadır.

Yerel yönetimler, yerel hizmetlerle ilgili politika belirlerken ve hizmet sunarken toplumun özelliklerini dikkate almak durumundadır. Tüm vatandaşlar, yerel yönetimlerin hizmetleri karşısında eşit ve adaletli biçimde yararlanma hakkına sahiptir. Cinsiyet, yaş, kültür, etnik köken, din ve mezhep vb. özelliklerin her hangi bir şekilde ayrımcılığa yol açmaması esastır. Vatandaşların sosyal ve ekonomik özelliklerini dikkate alarak bunları bir ayrımcılık değil hizmetlerin kalitesinin artırılması noktasında birer veri olarak kabul eden yerel yönetimlerin toplum katındaki meşruiyetleri de yüksek olmaktadır.

Yerel yönetimler, toplumun diğer kesimleri gibi gençleri de dikkate alarak onlara yönelik politika ve hizmet süreçlerini geliştirmek ve farklılaştırmakla sorumludur. Yerel yönetimlerin gençlerle ilgili politika ve hizmetleri tasarlarırken gençlerin dinamikliğini, farklı sosyal ve ekonomik profilleri, engel ve zorlukların çeşitliliğini, yerel değerlerin zenginliğini ve bilimsel yaklaşımları göz önüne almaları etkinliğin sağlanması için ön şart durumundadır.

Türkiye’de gençlik ve belediyeler bağlamında konuyu ele alan çalışmalar oldukça az sayıdadır. Bu kapsamda, araştırmanın temel amacı, gençler konusunda dünyadaki ve Türkiye’deki temel belgelerdeki politika ve uygulama verileri bağlamında, belediyelerin gençlere yönelik yaklaşımları ve hizmet tasarımlarının nasıl olması gerektiği konusunda Türkiye’deki mevcut uygulamaları da dikkate alarak temel unsurlara dayalı bir çerçeve çizmektir. Literatür taraması ve istatistiki verilere dayalı analiz ile gerçekleştirilen araştırma, teorik çerçeve yanında özellikle uygulamacı kurumlara yönelik anahtar bir çerçeve oluşturmayı da hedeflemektedir.

1. Gençlik Kavramı, Temel Belge ve Politikalar

Gençlik üzerine yapılan tanımlar, genel olarak gençliği biyolojik ve kronolojik bir yaş kategorisi olarak ele almaktadır. Gençliğin dinamik, yenilikçi ve güçlü yönlerini vurgulayan tanımlar olduğu gibi, sorunlu, uyumsuz ve isyankâr olarak niteleyen olumsuz yönlerine değinen tanımlar da bulunur. Gençlik, çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemidir. Bu niteliğinin sonucu olarak biyolojik, psikolojik ve toplumsal gelişim bakımından bireyin en zor dönemini oluşturmaktadır (Baran, 2013, 10).

Gençlik belirli bir başlangıç ve bitiş sınırı olan, bu sınırların toplumdan topluma farklılık gösterdiği ve diğer yaşlardaki insan gruplarından farklı niteliğe sahip bir yaş grubudur. Bu bağlamda farklı yaş gruplarındaki insanların farklı davranış özellikleri sergiledikleri kabul edilir. Belirli bir yaş grubunda olan genç, çocukluk ve yetişkinlik arasında yer almakta ve önemli bir sosyal grup formu oluşturmaktadır (Burcu, Taş ve Sırma, 2014, 58).

Gençlik kavramı biyolojik ve sosyolojik yönü bulunan bir kavramdır. Toplumların sosyal ve ekonomik gelişmişlikleri, kültürel anlayışlar ve iklim şartlarının etkisi gibi unsurlar nedeniyle gençlik döneminin başlangıç ve bitiş kıstasları farklılaşabilmektedir. Sosyo-kültürel nitelikler yanında, devletlerin veya organizasyonların gençlerin korunması ve geliştirilmesi alanındaki politika ve uygulamalarının niteliği de gençlik döneminin kabul edilen sınırlarının farklılaşması üzerinde etkili olmaktadır.

Birleşmiş Milletler Sekreterliği, UNESCO ve ILO gibi uluslararası organizasyonlar 15-24 yaş arasını genç olarak kabul etmektedir. Birleşmiş Milletler kapsamındaki HABITAT’ın Gençlik Fonu, 15-32 yaş aralığını gençlik konusunda esas almaktadır. UNICEF, WHO ve UNFPA daha kapsamlı bir ayrıma giderek, 10-19 yaş aralığını ergen, 10-24 yaş aralığını genç insanlar ve 15-24 yaş aralığını ise genç olarak kabul etmektedir. Diğer taraftan UNICEF’in çocukların hakları ile ilgili konvansiyonu 18 yaşın altını çocuk olarak belirlemiştir. Diğer bir uluslararası organizasyon olan The African Youth Charter, 15-35 yaş aralığını genç olarak

kabul etmektedir (UNDP Youth Strategy, 2014, 47). Avrupa Birliği Gençlik Programı, 15-28 yaş aralığındaki bireyleri ana hedef kitlesi olarak tespit etmiştir. Bununla birlikte programda 13-30 yaş aralığındaki bireyler bazı kısıtlılıklarla birlikte kabul edilmektedir (Establishing The “Youth in Action” Programme, 2006, 5). Avrupa Birliği Gençlik Strateji Belgesi’nde gençlik konusunda 15-29 yaş dilimindeki kişiler esas alınmaktadır. The Commonwealth ve Dünya Bankası 15-29 yaş aralığını genç olarak benimsemiştir (An EU Strategy for Youth, 2009, 2; Global Youth Development Index, 2016, 8).

Birleşmiş Milletler’in 2015 yılı verilerine göre dünyada 15-24 yaş aralığında 1.2 milyar insan bulunmaktadır. 15-24 yaş aralığında kabul edilen genç nüfus dünyadaki nüfusun %16,2’si düzeyindedir. Yaklaşık her 6 insandan biri genç kategorisine girmektedir. Kıtalar bakımından bu yaş dilimi incelendiğinde farklı oranlar söz konusudur. Dünyadaki gençlerin %60’ı nüfus büyüklüğü ile paralel biçimde Asya Kıtasında yer almaktadır. Gençlerin ikinci en fazla yer aldığı kıta %19,2 ile Afrika’dır. Afrika’da nüfusa göre gençlerin oranı %19,4 ile diğer kıtalara göre en yüksek düzeye sahiptir. Gençlerin oranı kıtalar arasında %11 ile Avrupa’da en düşük düzeydedir.

Tablo 1. Dünya Nüfusu İçinde 15-24 yaş Dilimindeki İnsanların Dağılımı (2015)

Bölgeler	(a) Toplam Nüfus (bin)	(b) 15-24 Yaş Nüfus (bin)	Oran (b/a)	Bölge Dağılım Oranı (%)
Dünya	7.349.472	1.193.578	16,2	100,0
Afrika	1.186.178	229.618	19,4	19,2
Asya	4.393.296	718.456	16,4	60,2
Avrupa	738.442	81.115	11,0	6,8
Güney Amerika	634.387	109.868	17,3	9,2
Kuzey Amerika	357.838	48.635	13,6	4,1
Okyanusya	39.331	5.885	15,0	0,5
Çok gelişmiş Bölgeler	1.251.351	145.621	11,6	12,2
Az gelişmiş Bölgeler	6.098.121	1.047.957	17,2	87,8
Yüksek gelirli Ülkeler	1.401.479	171.639	12,2	14,4
Orta gelirli Ülkeler	5.306.283	893.631	16,8	74,9
Düşük gelirli Ülkeler	638.735	127.867	20,0	10,7

Kaynak: Birleşmiş Milletler Nüfus Verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.
<https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/>.

Birleşmiş milletler 2015 verilerine göre çok gelişmiş bölgelerde gençlerin düzeyi %11,6’dır. Az gelişmiş bölgelerde ise gençlerin genel nüfus içindeki payı %17,2 düzeyine çıkmaktadır. Genel olarak bakıldığında dünyadaki toplam genç nüfusun %87’si az gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır. Gelir bakımından ülkelere göre dağılım incelendiğinde, dünyadaki gençlerin %14,4’ünün yüksek gelirli, %75’inin orta gelirli ve %10,7’sinin düşük gelirli ülkelerde yaşadığı görülmektedir. Düşük gelirli ülkelerde gençlerin toplam nüfusa oranı %20

ile en yüksek düzeye sahiptir. Dünyadaki genç nüfus konusunda 2060 yılına kadar uzanan projeksiyonlarda Kuzey Amerika, Güney Amerika, Avrupa ve Okyanusya bölgesinde gençlerin nüfus içindeki miktarı yatay bir seyir izlerken, Afrika'da önemli bir yükseliş eğilimi görülmektedir. Asya'da gençlerin nüfus miktarı düşüş trendine girmiştir (Youth Population Trends, 2015, 1).

Birleşmiş Milletler tarafından 1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde toplanan "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı-HABITAT I" zirvesi sonuç raporunda; gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere tüm ülkelerde, var olan insan kaynağının tümünden ve etkili biçimde yararlanılabilmesi için gençlerin siyasi, ekonomik ve sosyal faaliyetlere ve özellikle insan yerleşimleri ile ilgili planlama ve uygulama süreçlerine tam uyumunun sağlanması, gençlerin aktif katılımını sağlayacak yöntemlerin benimsenmesi önerilmektedir (The Vancouver Declaration, 1976, 6 ve 36).

1990'lı yıllardan itibaren birçok batılı ülkede gençlik sorunlarını korumacı biçimde çözüme yaklaşımları yerini, gençlerin yeteneklerini ve yeterliliklerini artırma anlayışına sahip olumlu gelişme yaklaşımlarına bırakmaya başladı. Bu kapsamda gençlerin, davranış ve zihniyetlerine de yansıtacak biçimde daha güçlü ve yetenekli bireyler olması konusu öne çıktı. Toplumsal yaşama katılım etkinlikleri, genç bireylerin duygusal, bilişsel, sivil, sosyal ve kültürel alanlardaki gelişimi için etkili bir araç olarak görüldü. Gençliğin olumlu gelişimi konusunda yetkinlik, kendine güven, karakter, ilişkiler ve yardımseverlik olmak üzere 5 temel konuya odaklanılmaya başladı. Gençlerin toplum içinde daha güçlü ve becerikli olmasının toplumsal katılımı genişleteceği, bunun da gençlerin gelişimine olumlu yansıtacağı kabul edildi (Youth Civic Engagement, 2016, 16-18).

Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında kabul ve ilan edilen Avrupa Kentsel Şartı, 20 maddelik bir deklarasyon ve 13 maddelik şart ilkelerinden oluşmaktadır. Kentsel şartta gençlerle ilgili dikkat çekilen konular şu şekilde belirtilebilir; çağdaş iletişim ve tanıtım yöntemlerine dayalı biçimde gençlerin becerilerinin artırılması için farklı eğitim türleri ve sosyal ilerleme fırsatları sunulması, toplumsal yabancılaşmanın etkisi bulunan suçların azaltılması kapsamında gençlerin sosyal hayata daha fazla katılımının desteklenmesi, gençlerin toplumsal yabancılaşması, madde bağımlılığı ve dışlanma ile mücadelede spor faaliyetlerinden daha fazla yararlanması, kentsel çevrenin geliştirilmesi kapsamında gençlere sağlık, rekreasyon, eğitim ve istihdam konularında sağlanan yardımların etkili olduğu, gençleri koruma yaklaşımı yerine topluma entegrasyon ve zorluklar karşısında destekleme yaklaşımına geçilmesi gerektiği, sağlık ve sosyal hizmetler alanında ortaklaşa çalışan farklı uzmanların bir arada işbirliği ile okul içindeki ve dışındaki gençlere yönelik hizmetleri

yürütmesinin önemli olduğu, gençlerin çok erken yaşlardan başlayarak toplum yaşamına katılması konusunda yerel yönetimlerce fırsatların artırılması, kamu ve özel kurumların işbirliği halinde genç istihdamı konusunda yeni fırsatlar oluşturmaları (European Urban Charter, 1992).

1996'da İstanbul'da düzenlenen Habitat II'nin iki ana teması "herkese yeterli konut" ve "kentleşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimleri" idi. Zirvenin sonuç bildirgesinde; gençlerin güvenli ve sağlıklı yaşam koşullarına erişebilmesi için gereken temel ihtiyaçlar ve bunların karşılanması için yoksulluk ve ayrımcılığın azaltılması, insan hakları ve temel özgürlüklerin savunulması, eğitim, temel sağlık hizmetleri ve yeterli barınma gibi ihtiyaçların karşılanmasına vurgu yapılmaktadır. Deklarasyonda gençlerle ilgili diğer önemli vurgular şu şekilde belirtilebilir; İnsan yerleşimlerinin geliştirmesi ve gençlerin yönetimdeki rolünün artırılması için eğitim ve becerilerinin geliştirilmesi, kentin tüm aktörleri arasında diyaloga dayalı biçimde geliştirilecek desteklerde gençlerin katılımının artırılması, gençlerin istihdam imkânlarının kolaylaştırılması ve teşvik edilmesi, gençlik örgütlerinin desteklenmesi, gençlik sorunlarının ulusal ve yerel politika, strateji ve projelere entegre edilmesi, gençlerin yapabilir kılınması, gençliğin sürdürülebilir çevre konusundaki bilincinin artırılması (Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu, 1999, 7, 18, 41, 44 ve 45).

2016'da Ekvador'un Quito kentinde düzenlenen HABİTAT III toplantılarında oluşan "Yeni Kentsel Ajanda" Birleşmiş Milletler genel kurulunda 23 Aralık 2016'da kabul edildi. Bu belgede gençlerle ilgili özel bir bölüm yer almamakla birlikte, kentle ilgili birçok konuda gençlere de vurgu yapılmaktadır. Söz konusu belgede gençler için önemli noktalar şu şekilde belirtilebilir; ırk, din, etnisite, sosyo-ekonomik statü ve diğer özelliklere dayanan gençlere karşı ayrımcılığa karşı özel dikkat gösterilmesi, yaşam kalitesi ile ilgili konut, enerji, içme suyu, sağlık, yeterli gıda, atık bertarafı gibi temel hizmetlere gençlerin erişiminin desteklenmesi, gençleri temsil eden organizasyonlar ve kentteki diğer kamu ve özel aktörlerin ekonomik kalkınma konusunda fırsatlardan yararlanma ve zorlukları aşma noktasında katılım ve işbirliğine dayalı çalışmasının desteklenmesi, gençlerin istihdama erişiminin kolaylaştırılması, gençlerin kentlerdeki hareketliliğinin artırılması, gençlerin kentteki kamu, özel ve sivil toplum alanındaki karar alma süreçlerine katılımının desteklenmesi ve yönetişimin geliştirilmesi, gençlerin katılım ve erişiminin artırılması için dijital araçlara dayalı yönetişimin geliştirilmesi (New Urban Agenda, 2017, 8-11, 20, 25 ve 26).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı kapsamında 2014-2017 yılları arasında kapsayan bir strateji belgesi hazırlanmıştır. Bu belgenin gençler konusundaki üç önemli sonuç beklentisi; a) gençlerin ekonomik bakımdan güçlendirilmesi, b) gençlerin yurttaş olarak

kurum ve siyasal süreçlerdeki karar alma mekanizmalarına katılımı ve sorumluluk almasının geliştirilmesi, c) toplumun esnekliği ve direncinin inşa edilmesinde gençliğin sorumluluğunun güçlendirilmesidir (UNDP Youth Strategy, 2014, 3). Bu ana sonuçların elde edilmesi için gençlerin oluşturduğu organizasyonların kapasitesinin geliştirilmesi, kalkınma planlamasının tüm alanlarında gençlikle ilgili konuların dikkate alınması, gençlerin küresel politik tartışma ve ağlarda düşünce liderliği yoluyla etkili olması, ulusal gençlik politikası geliştirme ve uygulanması sayesinde gençlik konusundaki gelişmenin sürdürülebilirliğinin sağlanması anahtar faktörler olarak kabul edilmektedir (UNDP Youth Strategy, 2014, 35-40).

UNDP'nin gençlerin ekonomik bakımdan güçlendirilmesi kapsamındaki temel geliştirme noktalarını; genç istihdam miktarının artırılması, gençlerin üretkenliklerini geliştirebilecekleri ortamların desteklenmesi, gençlerin finansman ve pazar imkânlarına erişiminin artırılması, kamu ve özel alandaki istihdam fırsatları için gençlerin becerilerinin ve iş kalitesinin artırılması, sosyal girişimlerin desteklenmesi, gençlerin iş piyasasına erişiminin daha iyi hale getirilmesi oluşturmaktadır.

Gençlerin her seviyedeki sivil topluma, kamu hizmetlerine, karar alma mekanizmalarına ve siyasal süreçlere katılımı konusunda UNDP, öncelikli olarak gençlerin bu konudaki haklarını daha iyi bilmeleri ve anlamaları gerektiğini vurgulamaktadır. Siyasal süreçlere dayanan sorumluluk kanallarına örnek olarak; yerel düzeyde gençlik danışma kurulları, gençlik parlamentoları, ulusal düzeyde gençlik gölge meclis yapıları ve Birleşmiş Milletler'deki süreçlere katılım verilmektedir. Diğer katılım noktaları; gönüllülük, kamu hizmetlerindeki karar alma süreçlerine erişim, şeffaflık ve hesap verebilirliğe dayalı girişimler, insan haklarının geliştirilmesi, hukuk reformu, gençlik organizasyonlarının desteklenmesi, politika incelemeleri ve medyanın kullanımı, bilgiye erişimin artırılması olarak belirtilmektedir.

UNDP'nin gençlik strateji belgesindeki temel alanlardan birisi de gençlerin toplumun esnekliği ve direncinin inşa edilmesinde önemli rol oynamasıdır. Bu yaklaşımın ana teması, gençlerin çatışma ve afet dönemlerinde toplum için kritik rol üstlenebileceğine dayanmaktadır. Gençler bu dönemlerde erken ve hızlı biçimde harekete geçerek, toplum için esneklik oluşturur ve toplumsal bütünleşmeyi destekleyebilir. Bu yaklaşım aynı zamanda risk altındaki gençler için çatışma önleme alternatifleri de içermektedir. Acil istihdam, girişimcilik, finansa erişim gibi kritik geçim kaynakları konusunda gençlerin harekete geçirilmesi ve becerilerinin geliştirilmesi gibi adımlar toplumdaki değişim aracısı olarak gençlerin rolünü arttırmaktadır. Gençliğin, doğal kaynakların yönetimi, toplulukları yeni teknolojilerle seferber etme, barışı geliştirme becerisi kazanma, cinsiyete dayalı şiddeti

azaltma gibi örnek alanlarda krizlere hazırlıklı olma ve kriz sonrasındaki çabalar konusunda harekete geçirilmesi ve eğitilmesi önem taşımaktadır (UNDP Youth Strategy, 2014, 23-34).

Birleşmiş Milletler'in geliştirmekte olan ülkelerde ulusal gençlik politikalarının tasarlanması ve uygulanması süreçlerine destek çalışmaları da bulunmaktadır. Ulusal politikalarda yoğunlaşılan başlıca konuları; eğitim, istihdam, yoksulluk, sağlık, çevre, madde bağımlılığı, çocuk suçluluk, boş zamanın değerlendirilmesi, kızların ve genç kadınların problemleri, katılım, küreselleşme, bilgi işlem teknolojileri, HIV/AIDS, çatışmalar, kuşaklar arası problemler ve her ülkenin kendine özgü gençlikle ilgili problemleri olarak belirtilebilir (Building Capacity, 2007, 6-12).

Avrupa Birliği kapsamında kabul edilen "Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Avrupa Şartı" olarak anılan belgenin temelleri Lozan'da (Haziran 1988) ve Llangollen'de (Eylül 1991) Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimleri Daimi Konferansınca düzenlenen birinci ve ikinci gençlik politikaları konferanslarında atıldı. Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı, yerel ve bölgesel yönetimlerin, gençlerin değerli ve anlamlı şekilde katılabileceği bir kültür inşa etmesinin gerekliliği ile ilgili bir belgeyi 1992'de kabul ederek taahhütte bulundu. Bu belge, 2002'de Krakow'da başlayan süreç sonunda 2003'de yenilenerek "Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı" adını aldı (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama, 2003, 5).

Yerel ve bölgesel politikaların tüm alanlarının gençlikle ilgili bir boyutun olmasını gerekli gören katılım şartı, "sektörel prensipler", "gençliğin toplumsal yaşama katılımına yönelik araçlar" ve "gençlerin yerel ve bölgesel faaliyetlere katılımı" başlıklarına sahip 3 kısım olarak düzenlenmiştir. Sektörel prensipler kısmında; spor, istihdam, kentsel çevre ve konut, sürdürülebilir kalkınma, katılımı destekleyici eğitim politikaları, gençlerin hareket kabiliyetinin geliştirilmesi, sağlık, cinsiyet eşitliği, kültüre erişim, şiddet ve suçla savaşım, ayrımcılık karşıtlığı gibi alanlarda gençleri dikkate alan düzenleme ve tasarımların yapılmasına dikkat çekilmektedir. Gençlere duyarlı tasarım ve uygulama süreci bakımından, kamu ya da özel alandaki aktörlerin tümünün işbirliğine dayalı biçimde çalışmasının önemine vurgu yapılmaktadır (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama, 2003, 9-19).

Şart kapsamında ikinci kısmı oluşturan, gençliğin toplumsal yaşama katılımına yönelik araçlar başlığı altında; toplumsal yaşama katılım konusunda eğitim ve bilgilendirmenin önemi, bilgi ve iletişim araçlarının katılımında daha fazla kullanılması, medyada katılımın teşvik edilmesi, gönüllülüğün ve toplum faydasına çalışmanın teşvik edilmesi, ilgili proje ve inisiyatiflerin desteklenmesi, gençlerin kurduğu organizasyonların desteklenmesi, gençlerin

sivil toplum kuruluşlarına ve siyasal partilere katılımın teşvik edilmesi gibi konular ele alınmaktadır (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama, 2003, 20-25).

Gençlerin yerel ve bölgesel faaliyetlere katılımı bağliğı altında, yukarıda gençlere yönelik belirtilen politika alanlarının uygulamaya geçebilmesi için yerel ve bölgesel idarelerde gençlerin kendilerini etkileyen karar ve tartışmalara katılımını mümkün kılacak uygun yapı ve düzenlemelerin her kademedede oluşturulmasının gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Bu çerçevede gençlerin katılım bakımından tecrübe kazanabileceğı, öneri ve taleplerini geliştirebileceğı, ortak çalışma tecrübesi kazanabileceğı gençlik konseyleri, gençlik parlamentoları ve gençlik forumlarının kurulması önerilmektedir. Genel olarak da gençliğin katılımına yönelik yapıların desteklenmesinin önemine değinilmektedir (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama, 2003, 26-29).

2009 tarihli Avrupa Birliğı'nin Gençlik Strateji Belgesi'nde, Avrupa Birliğı'nin gençlik konusundaki temel iki vizyonundan ilki; gençlerin günlük yaşantısını etkileyen ve refah düzeyini arttırmaya yönelik politikaların geliştirilmesi için gençlik alanına daha fazla yatırım yapılmasıdır. İkincisi, Avrupa Birliğı değerlerine ve hedeflerine katkıda bulunmak ile toplumun yenilenmesi için gençlerin potansiyelinin desteklenmesi amacıyla gençliğin bir bütün olarak güçlendirilmesidir. Bu vizyon yaklaşımı çerçevesinde tespit edilen üç kapsayıcı ve birbiri ile ilişkili ana hedef şu şekildedir; a) eğitim ve istihdam alanında gençler için daha fazla fırsat oluşturmak, b) toplumdaki tüm gençlerin tam katılımını ve erişimini geliştirmek ve c) gençler ile toplum arasındaki karşılıklı dayanışmayı teşvik etmek. Bu üç ana hedefe ulaşabilmek için sekiz alt stratejik başlık belirlenmiştir. Bunlar; eğitim, istihdam, yenilikçilik ve girişimcilik, gençlik ve dünya, sağlık ve spor, katılım, sosyal kapsayıcılık, gönüllülüktür. Bu başlıklar altında da stratejik amaç ve hedefler yer almaktadır (An EU Strategy for Youth, 2009, 4-11).

Avrupa Birliğı seviyesi, ulusal seviye ile yerel ve bölgesel seviyede uygulanacak stratejik alanlar ilerleyen yıllarda değışikliğe uğramıştır. Gençlik konusundaki yeni sekiz stratejik alan şu şekildedir; eğitim ve öğretim, istihdam ve girişimcilik, sağlık ve esenlik, sosyal kapsayıcılık, katılım, gönüllü faaliyetler, yenilikçilik ve kültür ile gençlik ve dünyadır (Evaluation of the EU Youth Strategy, 2016, 5; 2012 Joint Report of the Council, 2012, 394; Assessing Practices for Using, 2011, 4 ve 5). Stratejik alanlarda belirlenmiş hedeflerin uygulamaya geçmesi konusunda bazı araçlar da belirlenmiştir. Kanıta dayalı politika yapımı, karşılıklı öğrenme, ilerlemenin düzenli raporlanması, izleme ve sonuçların yayılması, gençlik organizasyonları ile gençlerin diyalogunun yapılandırılması ve Avrupa Birliğı programlarının

seferber edilmesi temel uygulama araçlarını oluşturmaktadır (2012 Joint Report of the Council, 2012, 13).

İslam Ülkeleri İşbirliği Teşkilatı bünyesinde 2016 yılında İstanbul'da "Barış, Kalkınma ve Dayanışma için Gençliğin Güçlendirilmesi" temasıyla 3. İslam Ülkeleri Gençlik ve Spor Bakanları Konferansı düzenlendi. Konferansın İstanbul Deklarasyonu adlı belgesinde barış, kalkınma ve dayanışma için ırk, din, cinsiyet, etnisite, siyasi görüş, ekonomik ya da sosyal statüler ayrımcılığı yapılmaksızın gençlik alanında en yüksek standartların elde edilmesi, her birey için temel hak olarak kabul edilmektedir. Gençlik forumları, gençlik konusunda kapasite geliştirme, gençlik değişim programları, istihdam, kaliteli eğitim, girişimcilik, mesleki becerilerin geliştirilmesi ve kalkınmada gençliğin rolünün artırılması temel hedefler olarak belirlenmiştir. Konferansta ele alınan gençlerle ilgili temel eylem alanları ise şu şekildedir; eğitim, istihdam, sosyal kapsayıcılık, sağlık, evlilik ve erken evlilikler, katılım, gençlik organizasyonları ve gönüllüler, aşırılık, girişimcilik, ortak gençlik politikası (Istanbul Declaration, 2016, 1-3; Joint OIC Youth Strategy, 2016, 14-19).

2. Gençlik Bağlamında Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset

Yerel yönetimler coğrafi yetki sınırları içinde vatandaşların yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kanunlar çerçevesinde kurulan ve karar organı halkın seçimi ile belirlenen, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir. Yerel yönetimlerin temel değerleri "demokrasi", "özgürlük", "özerklik", "yeniden paylaşım" ve "verimlilik/etkinlik" olarak kabul edilmektedir (Eryılmaz, 2002, 7). Yerel yönetimler teknik hizmet sunmanın ötesinde anlamlara sahiptir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin üç boyutu öne çıkmaktadır. Birincisi siyasal boyuttur. Halkın demokratik niteliklere sahip seçim süreci sonucunda belirlediği temsilcilerinden oluşan meclis, yerel siyasetin de odağını oluşturmaktadır. Halkın beklenti ve taleplerine kamu yararı çerçevesinde karşılık vermek ve yerel kamu politikalarının tespiti belediye meclisinin başlıca işlevini oluşturur. Bu niteliği ile halkın siyasal katılımını sağlayan bir mekanizmadır.

İkincisi ekonomik boyuttur. Yerel nitelikteki kamusal hizmetlerin yerel yönetimler eliyle sunulmasının iktisadi gerekçesi, kaynakların optimum etkinlikle kullanılmasını gerçekleştirmek, kısacası kıt kaynaklardan mümkün olan en fazla faydayı sağlamaktır (Nadaroğlu, 1994, 31). Yerel yönetimler yerel ihtiyaçları merkezi yönetime göre daha iyi tespit ederek ve yerel kaynakları daha verimli ve etkin kullanarak kamu hizmeti üretebilirler. Üçüncü boyut, hukuki ve idaridir. Yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin kanun ve diğer mevzuat metinleri çerçevesinde yürütülmesini ifade etmektedir. Yerel

yönetimler belli bir amaca yönelmiş, düzenli faaliyetler yürüten ve hiyerarşik bir yapıya sahip idari bir birimdir.

Yerel yönetimler günümüzde temel demokratik kurumlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu kabulün temel gerekçesi, yerel halkın kendi kendini yönetmesine imkân veren çok yönlü siyasal özellikleridir. Diğer siyasal yapılara nazaran halka daha yakın ölçekte olmaları, siyasal sisteme girdi ve çıktı ilişkisine daha elverişli mekanizmaların varlığı ve halkın temsilcilerinden oluşan meclis yapısı yerel yönetimlerin demokratik niteliğinin öne çıkmasını sağlamaktadır.

Yerel yönetimler; aktif yurttaşlığı geliştirmesi, vatandaşlar ve temsilciler için siyasal eğitim sağlaması, yerel temsili ve katılımı sağlaması, halka dönüklüğü geliştirmesi, yerel kimliğin oluşmasına ve korunmasına katkıda bulunması, yerel topluluk üyelerinin ihtiyaç ve isteklerini yansıtabilmesi, hizmetleri yerel koşullara daha duyarlı sunulabilmesi, yerel topluluk üyelerine güç, fırsat ve seçenek sağlaması, yerel topluluk kurum ve kuruluşları aracılığı ile yeni demokratik alanların ortaya çıkmasına katkıda bulunması gibi yönleri ile demokrasiyi güçlendiren kurumlar olarak görülür (Yıldırım, 1993, 37).

Merkezi yönetime göre yerel yönetimler ekonomik, sosyal ve siyasal bakımdan vatandaşların daha eşit hayat sürmelerine katkıda bulunur. Vatandaşların temsil ve katılma fırsatlarını kullanarak daha eşit bir siyasal ortam içinde yaşama imkânları, yerel yönetimlerde daha geniştir. Ulusal düzeydeki politikalara nazaran yerel ihtiyaçlara göre şekillenebilen politikalarla ve yerel kaynakların daha etkin kullanılmasıyla ekonomik bakımdan eşit bir ortama destek verirler. Yerel değer ve kültürlerin ulusal ve küresel kültürler karşısında korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunmanın yanında, yoksul kesimler, engelliler, yaşlılar ve çocuklar gibi dezavantajlı kesimlere yönelik daha etkin hizmetlerle kültürel ve sosyal bakımdan daha eşit bir ortam oluşturabilirler (Oktay, 2013, 36).

Klasik kamu yönetiminde merkezi yönetimden yerel yönetimlere görev, yetki ve mali kaynak aktarımı anlayışı tartışılırken, günümüzde bu yaklaşımın ötesine geçilerek yerel yönetimlerden topluma, kamu yönetimi süreçlerinde daha fazla rol aktarımı gündeme gelmiştir. Bu çerçevede halkın farklı kesimlerinin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, meslek örgütlerinin ve ilgili kamu kurumlarının yerel konulardaki idari ve karar alma süreçlerine etkin katılımı “yönetişim” adıyla temel bir ilke haline dönüşmüştür (European Governance, 2001, 10).

Demokratik siyasal kültürün gelişmesi, kişi hak ve hürriyetlerinin genişlemesi, insanların yapabilirlik düzeyinin yükselmesi, temsile dayanan demokrasinin yetersizliği karşısında demokrasinin demokratikleştirilmesi konusundaki çabaların artması, sivil toplum

kuruluşlarının gelişmesi, küreselleşme, teknolojik Gelişmeler, uluslararası ilişkilerin yerel düzeye inmesi, kamu yönetimi alanındaki yeni yaklaşımlar, yönetim ve yerindenlik gibi kavramların gelişmesi yerel yönetimlerin önemini arttırırken katılımcı yerel demokrasinin de alanını genişletmektedir.

Siyaset, siyasal sistemde yer alan tüm kademelerdeki karar alma mekanizmalarında gerçekleşmektedir. Bu kademelerden biri olan yerel düzey, kendine özgü bir siyasal alana sahip olarak, ulusal ve ulus üstü düzeyin birlikte oluşturduğu “yerel üstü” olarak tanımlayabileceğimiz siyaset alanından iktidar gücü, egemenlik kullanma, değerlerin üretilmesi ve dağıtılması gibi siyasetin temel konuları açısından farklılık göstermektedir (Oktay, 2013, 86).

Yerel siyaset, yerel düzeydeki toplumu bağlayıcı karar alma süreçlerine ilişkin, siyasal sistem içindeki unsurların rolleri ve süreci etkileme çabalarının bütünü olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede, yerelin sahip olduğu siyasal, ekonomik, coğrafi ve sosyal özelliklerin siyaset sürecine çok boyutlu etkileri yerel siyasetin de niteliğini belirler. Yerel düzeyde alınan kararların çok sayıda insanın yaşamını ilgilendirmesi, yönlendirmesi, eşitliği, özgürlüğü ve hakların dağıtımını, kaynakların ve değerlerin paylaşımını biçimlendirmesi, bu süreçleri ve süreci etkileyen unsurları önemli hale getirmektedir (Oktay, 2013, 87).

Yerel siyasetin ana kapsamını belirleyen konulardan öne çıkanları; kentsel ekonomi politiği, kentsel planlama, kentsel sistemler, yerel demokrasi, sivil toplum kuruluşları, istihdam sorunu, sosyal politikalar, kentsel dönüşüm, sağlıksız kentleşme, bölgeler arası dengesizlikler, enerji sorunu, dezavantajlı gruplar, köy politikaları, yerel yönetimler ve Avrupa Birliği ilişkileri, çevre sorunları, yerel araştırmalar, konut ve yerleşme, küreselleşme, siyasal partiler ve özelleştirme olarak saymak mümkündür (Keleş, 2006, 107; Çukurçayır, 2008, 23).

Siyasal katılım, siyasal sistemde yer alan kişilerin toplumu bağlayıcı karar alma yetkisine sahip kurumların kararlarını etkilemek amacını taşıyan eylemlerini ifade etmektedir. Siyasal katılımın seçimlerde oy kullanmak başta olmak üzere birçok biçimi ve mekanizması bulunmaktadır. Siyasal katılım için kişilerin siyasal konulara ilgi duyması, önemsemesi, bilgi sahibi olması ve görüşünü eyleme dönüştürmesi gerekmektedir. Şehirlerde yerel siyasetin odağını belediyeler oluşturmaktadır. Yerel düzeydeki toplumu bağlayıcı karar alma mekanizmasını oluşturan belediyeler, bu durumun bir sonucu olarak siyasal mücadelenin ve siyasal katılımın da odağını oluşturmaktadır.

Katılımcı yerel demokrasinin gelişmesi toplumun birçok kesimi yanında gençlerin de siyasal yaşama katılımına olumlu etki yapmaktadır. Gençler, yerel yaşamın geliştirilmesi ve

sürdürülebilir niteliğe kavuşturulması noktasında, yerel yönetimlere önemli katkılar sunmakta ve çoğu kez bu konudaki faaliyetlerde yerel aktör olarak rol alabilmektedir.

Gençlerin toplumsal anlamda sorumluluklarını ifade eden bazı göstergeler bulunmaktadır. Bunlar; oy vermenin yanı sıra siyasi süreç hakkında bilgi sahibi olma ve süreci anlama, düşünme teknikleri, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, medyaya katılma, etkileşim ve tartışma becerileri, gönüllülük faaliyetlerine katılım gibi göstergelerdir. Gençlerin katılımıyla ilgili çalışmalar, katılımın üç şekilde gerçekleştiğini söylemektedir. Bunlar bireysel, kolektif ve resmi yollardır. Gençlerin katılımının artırılması konusunda sadece gençlerin değil yetişkinlerin de benzer bilinç düzeyinde olmaları gerekmektedir (Özer, 2011, 47).

Birleşmiş Milletler Gençlik Gündemi adlı belgede gençlik için 4 tür katılım kategorisi önerilmektedir. Bunlar; a) Siyasi katılım: Yönetimler ve hükümet, kamu politikaları, siyasi erkin kullanılması, farklı düzeylerde kaynakların dağılımı üzerinde gençlerin etkisini kapsamaktadır. b) Ekonomik katılım: İstihdam ve çalışma, ekonomik kalkınma, yoksulluğun ortadan kaldırılması, toplumda bir bölge veya bir grup olarak gençler için istikrarlı bir ekonomik ortam oluşturulması ile ilgilidir. c) Sosyal katılım: Yerel toplumun yaşamına katılım, yerel sorunları ve güçlükleri ele almakla ilgilidir. d) Kültürel katılım: Farklı sanat ve dışa vurumculuk şekilleri ile ilgilidir (görsel sanatlar, müzik, film, vb.). Gençlerin pasif role sahip olduğu faaliyetler katılım bakımından anlamlı olmaz iken, gençlerin görevlendirildiği, danışıldığı ve kararlara katıldığı, kısacası faaliyetin bir parçası haline geldiği katılım süreçleri, katılım bakımından daha anlamlı olmaktadır (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına, 2011, 15).

Gençlerin katılımı için başta yerel yönetimler olmak üzere ilgili kurumlar tarafından anlamlı ortamların oluşturulması, birçok faydayı ortaya çıkarmaktadır. Anlamlı katılım gençlerin yaşamında olumlu gelişmelere yol açmakta, gençlerin sesinin duyulmasını imkân vererek, yetişkinlerin gençlerin potansiyelini ve yeteneklerini tanımasını sağlamaktadır. Gençler yeni beceriler elde ederek özgüvenlerini geliştirmekte, kendi eylem ve kararları için sorumluluk almaya teşvik edilmektedir. Anlamlı katılım süreçleri ile kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının gençlerin potansiyelinden yararlanmasına da imkân sağlanmaktadır (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına, 2011, 17).

Gençlerin katılımı ile ilgili çeşitli engeller de bulunabilmektedir. Gençlerin ve yetişkinlerin farklı değerleri, alışkanlıkları, zaman çizelgeleri, iletişim tarzları katılımı olumsuz etkileyebilmektedir. Gençlerdeki beceri eksiklikleri, katılım konusundaki desteklerin yetersizliği, toplumdaki olumsuz kalıplaşmış yargılar, genç dostu anlayışa sahip politika ve süreçlerin eksikliği katılım konusundaki diğer zorlukları oluşturmaktadır. Ayrıca, katılım

sürecinde mekan eksiklikleri, gençlik katılımı ile ilgili maliyetler, çok uzun süren toplantılar, gençlerin okulları ile ilgili sorumlulukları, gençlerin farklı ilgili alanlarında yoğunlaşmaları, katılım sağlayan gençlerin geneli temsil etmemesi ya da gençlerin katılsalar bile hiçbir şeyin değişmeyeceği inancı gibi unsurlar gençlerin katılımı konusunda aşılması gereken başlıca engelleri oluşturmaktadır (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına, 2011, 19).

Gençlerin katılımının nasıl olması gerektiği ile ilgili bir sorunun cevabının odak noktasında yine gençler bulunmaktadır. Katılımın gençlerin günlük yaşamlarında aşmaları gereken, gerçek ihtiyaçlarına dönük, ilginç ve çekici gelen konulara dayanması önem kazanmaktadır. Katılım sağlayan gençlerin bazı bilgi ve becerileri olmalıdır. Bu kapsamda ilgili proje ve süreçlerin gençlerin yeteneklerine uygun olması ve bazı eksik becerilerin bu süreç ve projelerde geliştirilebilmesi gerekmektedir. Katılım, gençlerin arka planlarına, etnik özelliklerine, dinlerine vb. bakılmaksızın tüm gençlere yönelik olmalıdır. Katılım gönüllü, şeffaf ve ilgili tüm taraflar için yararlı olmalıdır. Katılım biçimleri çeşitliliğe sahip olmalı ve zaman, insan, finansman, teknik ve yöntem desteği içermelidir (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına, 2011, 22).

Gençlerin katılma biçimleri çok çeşitlilik gösterebilmektedir. Gençler için katılım biçimlerinden bazıları daha çekici bazıları ise diğerlerine göre daha uygundur. Her birinin potansiyeli olduğu kadar belirli bazı kısıtlara sahiptir. Katılma biçimlerinden bazıları şu şekilde belirtilebilir; gönüllü çalışma, resmi olmayan eğitimin farklı biçimleri, bir kuruluşa üye olarak çalışmalarda sorumluluk üstlenme, gençlik meclisleri, forumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerindeki karar organlarında yer alma, proje ve etkinliklere örgütlü veya örgütlü olmadan katılım, kampanya faaliyetleri, siyasi parti, birlikler ve baskı grubu üyelikleri, seçimlerde aday olma ve seçmen olarak oy kullanma (Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına, 2011, 25).

3. Türkiye’de Gençlik ve Belediyeler

Türkiye’de genç nüfus TÜİK tarafından 15-24 yaş aralığındaki bireyler olarak tanımlanmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı “Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi”nde ise gençlerin yaş aralığı 14-29 kabul edilmektedir (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası, 2013, 4). TÜİK’in 2016 yılı verilerine göre Türkiye’de nüfusun %16,3’ünü gençler oluşturmaktadır. Bu oran dünya ortalaması ile aynı düzeydedir. Türkiye’de gençlerin %51,2’sini erkekler ve %48,8’ini bayanlar oluşturmaktadır. Türkiye’de gençlerin genel nüfusa oranı gelişmiş ülke ortalamalarının yaklaşık 4 puan üstündedir. Türkiye’de 1940’larda %14,4 düzeyindeki genç nüfus oranı 1950’de %20,8 ile Cumhuriyet tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Sonraki yıllarda nüfus içindeki

payı azalan gençlerin 1980'lere doğru tekrar payının arttığı görülmektedir. 1980 ve 1990'larda gençlerin oranı %20 düzeyi ile oldukça yüksek bir düzeye ulaşmıştır. 2000'li yıllardan itibaren gençlerin toplam nüfus içindeki payı azalmaya başlamıştır.

Tablo 2. Türkiye'de Toplam Nüfus İçinde Gençlerin Payı

Yıl	(a) Toplam Nüfus	(b) Genç Nüfus (15-24 yaş)	(b)\(a) Oranı (%)
1940	17.820.950	2.568.914	14,4
1950	20.947.188	4.350.499	20,8
1960	27.754.820	4.607.042	16,6
1970	35.605.176	6.545.971	18,4
1980	44.736.957	9.016.986	20,2
1990	56.473.035	11.311.973	20,0
2000	64.729.501	12.575.362	19,4
2010	73.722.988	12.545.094	17,0
2016	79.814.871	12.989.042	16,3

Kaynak: İstatistiklerle Gençlik, 2016, TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/ZipGetir.do?id=24648>.

Türkiye genelinde gençlerin oranı %16 düzeyinde olmakla birlikte, illere göre önemli farklılıklar görülmektedir. Hakkari, Şırnak, Siirt, Bayburt ve Ağrı'da gençlerin oranı genel ortalamanın oldukça üstünde %22 ile %25 arasında değişmektedir. Diğer taraftan Muğla, Balıkesir, Sinop, Zonguldak ve İzmir'de gençlerin oranı genel ortalamanın altında %13-14 seviyesindedir (İstatistiklerle Gençlik, 2016). TÜİK'in 2015 verilerine göre 14-24 yaş aralığındaki gençlerin %0,5'i okuma yazma bilmemektedir. Gençlerin %4,4'ü hiç okula gitmemekle birlikte okuma yazması bulunmaktadır. Gençlerin %29'u ilkökul, %26'sı ortaokul, %28'i lise ve %8'i üniversite mezunudur (TÜİK Eğitim İstatistikleri Veritabanı).

Türkiye'de işgücüne katılma oranı genel nüfus için %52 düzeyinde iken 15-24 yaş gençler arasında %42 düzeyindedir. Bu oran genç erkeklerde %54 ve genç bayanlarda %30 seviyesindedir. Ülke genelinde işsizlik %10,9 iken gençler arasında %19,6'ya çıkmaktadır. İstihdam oranı ülke genelinde %46,3 iken gençlerde durum %34 düzeyindedir. İstihdam oranı cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Genç erkeklerde %45 iken genç bayanlarda %23 düzeyindedir. Gençlerin istihdam edildiği sektörler incelendiğinde %51 ile hizmetler, %31 ile sanayi ve %17,6 ile tarım gelmektedir. Gençlerin istihdamı cinsiyete göre analiz edildiğinde genel tablo değişmektedir. Genç erkekler, %48 ile hizmetler, %38 ile sanayi ve %14 ile tarımda istihdam edilmektedir. Genç bayanların en fazla istihdam edildiği sektörler sırası ile %57 ile hizmetler, %24 ile tarım ve %19 ile sanayidir (İstatistiklerle Gençlik, 2016).

Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanan "Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi" 2012 yılında Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilerek 2013'de yürürlüğe girmiştir

(Ulusal Gençlik ve Spor Politikası, 2013). Belgede temel amaçlar; gençliğin beklentilerini tespit etmek, gençlerle ilgili çalışma yürüten kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, gençlik alanındaki sivil toplum kuruluşlarını daha etkin hale getirmek, gençlerin kişisel ve sosyal gelişimini desteklemek ve gençlerin vatandaşlık bilinci geliştirmek olarak belirtilmektedir. Ulusal belgede, temel politika alanları şu şekilde belirlenmiştir; eğitim ve hayat boyu öğrenme, aile, etik ve insani değerler, istihdam, girişimcilik ve mesleki eğitim, dezavantajlı gençler ve sosyal içerme, sağlık ve çevre, demokratik katılım ve yurttaşlık bilinci, kültür ve sanat, bilim ve teknoloji, uluslararası alanda gençlik ve kültürlerarası diyalog, serbest zamanların değerlendirilmesi, gençlik bilgilendirmesi, spor, gönüllülük ve hareketlilik.

2014-2018 yıllarını kapsayan Türkiye'nin Onuncu Kalkınma Planında gençler önemli bir potansiyel olarak görülmektedir. Gençlerin eğitim kalitesi ve işgücü niteliğinin artırılmasının büyüme ve kalkınmayı olumlu etkileyeceği tespiti yapılmaktadır. Mevcut durumda beceri eksikliği temel nedenine dayanan genç işsizlerdeki artışa da dikkat çekilmektedir. Sosyo-ekonomik ve bölgesel eşitsizlikler, yoksulluk, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çocuk evlilikleri, çocuk işçiliği, suça sürüklenme, çocuğa yönelik şiddet ve cinsel istismar, aile yapısındaki çözümler, aidiyet ve dayanışma duygusunun zayıflaması, sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklar, internet bağımlılığı gençler için önemli risk faktörleri olarak belirtilmiştir. Gençlerin bilgi toplumunun gerekleriyle donanmış, ülke kalkınmasında aktif, yaşam becerileri güçlü, özgüven sahibi, insani ve millî değerleri haiz, girişimci ve katılımcı olmalarının sağlanması ve gençlere sunulan hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesi temel amaç olarak kabul edilmektedir. Gençlerin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında daha aktif rol almaları, hareketlilik programlarının geliştirilmesi, gençlerin spor, kültür, sanat gibi alanlarda gelişimlerini destekleyici programların uygulanması temel çözümler olarak sunulmaktadır (Onuncu Kalkınma Planı, 2013, 10, 12, 16, 41 ve 42).

Dünyada gençliği konusunda önemli endekslerden olan "Global Youth Development Index" 5 ana kriter ve 18 alt kriter çerçevesinde dünyadaki ülkeleri sıralamaktadır. Ana kriterler; eğitim, sağlık ve refah, istihdam ve fırsatlar, topluma katılım, sivil katılım, siyasi katılımıdır. Bu endekse göre ilk 5 sırada gelen ülkeler Almanya, Danimarka, Avustralya, İsveç ve İngiltere'dir. Türkiye 62 inci sırada yer almaktadır (Global Youth Development Index, 2016, 14 ve 62).

Türkiye'de yerel yönetimler 2000'li yıllarda başlayan ve yeni adımlarla devam eden reform düzenlemeleri ile önemli gelişme göstermektedir. Yerel yönetimler içinde özellikle belediyelerin görev ve yetki alanı genişlemiş, şehirdeki yerel hizmetlerin önemli bir bölümünden sorumlu idare haline gelmiştir. 2014'de uygulamaya konulan yeni büyükşehir

modeli, kurumsal kapasite bakımından daha güçlü belediyelerin oluşmasına da imkân veren bir düzenlemedir. Gelecek dönemde yerel düzeyde merkezi yönetim tarafından yönetilen bazı yerel hizmetlerin de büyükşehir belediyelerine devredilmesi söz konusudur.

Merkezi yönetim, sosyal politikanın birçok alanında bünyesindeki kurumları yeniden organize ederek veya yeni organizasyonlar oluşturarak 2000’li yıllardan itibaren önemli rol üstlenmeye başladı. Belediyeler, merkezi yönetimin gerek merkezdeki ve gerekse taşradaki kurumlarına göre sosyal hizmetler alanında boşluk doldurucu ikincil bir kurum değil, hizmetlerin birinci derecede sorumlusu olması gereken anahtar bir role sahiptir. Bu özellikleri gereği merkezi yönetimin politika ve hizmetlerinin başarıya ulaşması için işbirliği yapması gereken en önemli yerel paydaş durumundadır. Gelecek dönemde belediyelerin yerel sosyal politika ve hizmetler alanındaki görev ve yetkilerinin daha da artması, merkezi yönetimin ağırlıklı olarak ulusal düzeyde politikaları belirleyen, standartları tespit eden, ulusal stratejiler geliştiren ve bunların uygulanmasını takip eden bir konuma doğru geri çekilmesini de beraberinde getirecektir.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14 üncü maddesi gençlikle ilgili yerel nitelikteki hizmetlerin yapılması veya yaptırılması konusunda belediyelere açık bir yetki vermektedir. Kanunda, gençlerle ilgili hangi hizmetlerin yapılacağına ayrıntılı biçimde sayılmaması ve daha genel bir ifadenin kullanması belediyeler bakımından bu konuda bir esneklik sağlamaktadır. Belediyeler, merkezi yönetime ait olmayan ve yerel nitelikte olmak şartıyla gençlerle ilgili oldukça geniş bir hizmet alanına sahiptir.

Belediyelerin merkezi yönetime göre gençlerle ilgili faaliyetlerde önemli avantajları bulunmaktadır. Gençler ile belediyeler arasındaki ilişki, merkezi yönetim kurumlarına göre çok daha etkileşimli kurulabilmektedir. Belediyeler ulusal kurumlara göre, gençlerin durumu ile ilgili ilk elden ve daha sağlıklı bilgilere ulaşma imkânına sahiptir. Bu avantajlarını iyi kullanan belediyeler gençlere daha duyarlı bir kamu kurumu olabilmektedir. Belediyelerdeki siyasal temsil alanının merkezi yönetime göre çok daha geniş olması bu düzeyde çok daha fazla sayıda gencin temsilci olabilmesi ve yerel siyasette aktif rol üstlenebilmesine fırsat vermektedir. Yerel düzey, gençlere yerel temsilcileri daha kolay, daha etkin ve çok yönlü denetleme imkânı sunmaktadır.

Gençlerin belediyelerle ilişkilerinde birçok temas noktası bulunmaktadır. Gençler her şeyden önce bir vatandaş olarak belediyenin sunduğu hizmetlerden yararlanmaktadır. Gençler belediye meclislerinde siyasal temsilci olabilmektedir. Belediyenin şehirle ilgili bazı projelerinde görev alabilmektedir. Belediyelerin organize ettiği gönüllülüğe dayalı faaliyetlere gençler katılabilmektedir. Kent konseyinde üye olabilmekte ve bu kapsamda çalışma

gruplarında ya da gençlik meclisinde üye olarak görev alabilmektedir. Ayrıca, STK, üniversite, meslek örgütü vb. kuruluşlarda yer alan gençlerin bazı faaliyetlerde paydaş olması nedeniyle belediye ile temasları söz konusudur.

Belediye kanununda yerel halkın siyasi katılımı ile ilgili bazı mekanizmalar öngörülmüştür. Hemşehri statüsü, mahalle yönetimi, belediye meclisi, meclis komisyonları, stratejik planlama süreci, gönüllü katılım gibi konularda siyasi katılım teşvik edilmiş ve bu konudaki kolaylaştırıcı rol belediyelere verilmiştir.

Belediye Kanunu'nun 13 üncü maddesinde şehirde ikamet eden her vatandaş o beldenin hemşehrisi olarak kabul edilmektedir. Hemşehrilerin belediyelerin karar ve hizmetlerine katılma ve bilgilendirme hakları bulunmaktadır. Belediye Kanunu'nun 9 uncu maddesinde mahalle yönetiminin başı olan muhtarların, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek ve mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek yükümlülüğü ifade edilmektedir.

Belediye meclisi toplantıları halka açıktır. Meclis gündemi ve kesinleşen karar özetlerinin çeşitli yollarla halka duyurulması zorunludur. Meclis komisyonlarının raporları ilke olarak vatandaşların erişimine açıktır. Komisyon raporları da meclis kararları gibi kamuoyuna duyurulur. Belediyenin bir yıllık faaliyetlerini içeren ve önemli bilgilerin yer aldığı faaliyet raporu da kamuoyuna açıklanmaktadır. Belediye faaliyetlerinin mevzuata, kurumsal strateji ve başarı ölçütleriyle hedeflere, ulusal politika ve standartlara uygunluk açısından değerlendirilmesi ile ilgili denetim raporları da kamuoyunun bilgisine duyurulmaktadır.

Belediye meclisindeki komisyonlar siyasi katılım konusunda önemli işlevlere sahiptir. Belediye Kanunu'nun 24 üncü maddesine göre komisyon toplantılarına belediye dışından mahalle muhtarları, ildeki kamu kuruluşlarının amirleri, meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın katılabilmekte ve görüşlerini ifade edebilmektedir.

Belediyenin gelecek 5 yıldaki hedeflerinin yer aldığı stratejik planın katılımcı biçimde, üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum örgütlerinin vb. kesimlerin görüşleri alınarak hazırlanacağı Belediye Kanunu'nun 41 inci maddesinde düzenlenmiştir.

Belediye hizmetlerine gönüllü katılım belediye kanununun 77 inci maddesinde geniş olarak yer almaktadır. Belediyeler vatandaşlar arasında dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik gerekli faaliyetleri yürütmekle yükümlüdür. Bu kapsamda; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleri alanında gönüllü katılım öngörülmektedir.

Anayasa'nın 67 inci maddesine göre 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir. Milletvekili seçimlerinde aday olma yaşı 18'dir. 2015 milletvekili seçimlerine göre oluşan TBMM'nin sadece 5 üyesi (%0,9) 25-29 yaş aralığındadır. Yerel yönetimlerle ilgili seçimler hakkındaki 2972 sayılı kanunun 9 uncu ve 31 inci maddelerine göre 25 yaşını dolduran her Türk vatandaşı belediye başkanlığına, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeliğine, muhtar, ihtiyar meclisi ve ihtiyar heyeti üyeliğine seçilebilir.

Tablo 3. Türkiye’de Belediye Başkanları Yaş Durumu (2014)

Yaş Dilimi	Belediye Başkanı	
	Sayı	Oran
25-29	4	0,3
30-34	37	2,7
35-39	138	10,1
40-44	237	17,4
45-49	329	24,1
50-54	307	22,5
55-59	191	14
60-64	93	6,8
65-69	23	1,7
70-74	5	0,4
Toplam	1.364	100,0

Kaynak: TÜİK Mahalli İdareler Seçim Sonuçları veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türkiye’de gençlerin siyasal temsilci olarak yerel siyasetteki etkinlikleri ile ilgili en önemli veriyi yerel seçim sonuçları oluşturmaktadır. İlk olarak belediye başkanları bakımından konu incelendiğinde, 2014 yılı yerel seçim sonuçlarına göre 25-29 yaş dilimindeki başkanların oranının %0,3 gibi oldukça düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Belediye başkanlarında 45-54 yaş aralığı daha fazla ağırlığa sahiptir. 60 yaş üstü %9 düzeyindedir. Yerel temsilcilerde gençlerin aktif olmasının bir göstergesi olarak gelecekte başkanların yaş ortalamasının düşmesi yanında daha genç belediye başkanlarının oranının da yükselmesi gerekmektedir.

Belediye meclisi üyelerinin profilinde gençlerin oranı 2009 yılında %3,5 ve 2014’de %4,1 düzeyindedir. 2009’a göre 2014’de bir artış söz konusudur. 2009 yılı belediye meclislerinde 45-49 yaş, 2014’de 50-54 yaş en fazla paya sahiptir. 2014 yılında gençlerin oranında yükselme olmakla birlikte aynı dönemde 60 yaş üstü dilimin payı da %9,2’den 10,7’e yükselmiştir. Yerel siyasetin önemli temsil alanlarından belediye meclis üyeliğinde de gençlerin payının düşük kaldığı görülmektedir.

Tablo 4. Türkiye’de Belediye Meclis Üyeleri Yaş Durumu

Yaş Dilimi	2009 Yılı Seçim Sonuçlarına Göre (%)	2014 Yılı Seçim Sonuçlarına Göre (%)
25-29	3,5	4,1
30-34	8,0	8,3
35-39	13,1	12,8
40-44	16,3	15,7
45-49	19,4	16,7
50-54	17,7	17,9
55-59	12,7	13,9
60-64	6,1	7,4
65-69	2,2	2,6
70-74	0,7	0,5
75+	0,2	0,2
Toplam	100,0	100,0

Kaynak: TÜİK Mahalli İdareler Seçim Sonuçları veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Gençler, ikamet ettiği şehrin hemşehrısı olarak belediyenin hizmetleri konusunda bilgi sahibi olma ve siyasal katılımında bulunma hakkına sahiptirler. Gençler, belediye meclislerinde temsilci olabildikleri gibi, meclis çalışmalarını dinleyici statüsünde takip ederek ilgilendikleri konularda bilgi sahibi de olabilirler. Gençlerin örgütlendiği STK’lar belediyelerin imkân sağlaması halinde, meclis komisyonlarındaki müzakerelere katkı verebilir ve kendi görüşlerini karar alma sürecine dahil edebilir. Şehirlerin gelecek 5 yılı ile ilgili stratejik amaç ve hedefler konusunda gençlerin vizyonu, beklentileri ve talepleri de, belediyelerin gerekli mekanizmaları işletmesi halinde, stratejik plana yansıtılabilir. Belediye hizmetlerine gönüllü katılım konusunda birçok avantaja sahip gençler, bu sayede yerel siyaseti, yerel hizmetlerin niteliğini ve yerel halkın problemlerini yakından öğrenme fırsatı da elde edebilir. Siyasal alanda daha aktif rol almak isteyen gençler siyasal partilerin il ve ilçelerindeki gençlik kollarına katılarak geleceğin yerel veya ulusal düzeydeki siyasetçisi olma yolunda tecrübe de kazanabilmektedir.

Belediyeler yerel düzeydeki kamu hizmetlerinin temel aktörü olarak diğer alanlarda olduğu gibi gençler konusunda da geniş bir sorumluluğa sahiptir. Belediyelerin gençlerle ilgili hizmetlerdeki rolü ve gençlerin belediyeler ile temas noktaları birlikte değerlendirildiğinde belediyeler tarafından yoğunlaşılması gereken üç ana stratejik alan belirtilebilir;

- 1) Doğrudan belediye tarafından gençlere yönelik yürütülen hizmet alanı.
- 2) Gençlere yönelik faaliyet düzenleyen kurum ve kuruluşları harekete geçme konusunda moderatör rol ile teşvik etme.
- 3) Şehirdeki diğer organizasyonların gençlere yönelik faaliyetlerine paydaş olarak destek verme.

Bu üç stratejik alanın belediye tarafından ayrı ayrı ele alınarak mevcut durum analizi çerçevesinde alt stratejik alanların, stratejik amaç ve hedeflerin ortaya konulması, bu konudaki faaliyetlere bir disiplin ve vizyon getirerek etkinliği arttırması beklenebilir. Bu amaçla belediyelerin, gençlik politikası ve eylem planının yer aldığı “gençlik strateji belgesi” hazırlanması önem taşımaktadır. Strateji belgesinin, paydaşlarla işbirliği içinde katılımcı bir anlayışla hazırlanması, daha gerçekçi ve ihtiyaca uygun belge niteliği kazandırması yanında, ilgili tüm kesimlerin gençler konusundaki farkındalığını ve işbirliğini arttıracak zemin sağlamaktadır. Strateji belgesinin hazırlanması ve uygulanması sürecinde tüm paydaşları kapsayacak yönetişime dayanan mekanizmaların oluşturulması o şehirde sivil iklimin gelişmesi bakımından da önemli işleve sahiptir.

Ana stratejiler yanında, belediyelerin gençliğe yönelik politika ve uygulama tasarımı yararlanabileceği anahtar bir çerçeve aşağıda önerilmiştir. Uluslararası ve ulusal politika ve uygulamaların analizi çerçevesinde hazırlanan anahtar çerçevedeki her bir unsur diğerini tamamlayan ve bağlantılı bir niteliğe sahiptir. Belediyeler için bütüncül bir bakış açısı sağlaması hedeflenen çerçevenin başarıya ulaşmasında, yerel siyasetin odağındaki belediye meclisi yanında belediye bürokrasisi ve yerel paydaşların birlikte işbirliğine dayalı biçimde çalışma yürütmesi önem taşımaktadır.

Şekil 1. Gençliğe Yönelik Hizmet Tasarımında Belediyeler İçin Anahtar Çerçeve

Şehirde yaşayan gençler sosyal, ekonomik, eğitim, kültürel farklılıklar, sağlık ve coğrafi alanda birçok zorlukla karşı karşıyadır. Bu zorlukların kaynağının azaltılması ya da gençlere bu zorlukları aşmada destek sağlanması konusunda temel görev belediyelere aittir. Her bir zorluk alanının derinlemesine analiz edilmesi ve o şehir için uygun çözümlerin hayata geçirilmesi önem taşımaktadır.

Belediye meclislerinde gençlikle ilgili ihtisas komisyonları kurulması ve var olanların da daha etkin rol üstlenmesi belediyenin gençler konusundaki duyarlılığı bakımından önemli

bir adımdır. Komisyon gündemine gençlerle ilgili gelen konularda şehirdeki ilgili kesimler için katılım zemini oluşturulması raporun zenginleştirilmesi bakımından temel bir unsurdur. Belediye Kanunu katılım konusunda komisyonlara önemli imkânlar sunmaktadır. Bu çerçevede, komisyonların belediye ile gençler arasında köprü bir rol üstlenmesi mümkündür. Gençlik komisyonları, sadece doğrudan gençlikle ilgili konular yanında, meclis gündemine gelen diğer konularda da gençlerin dikkate alınması ve gençlerin bakışının kararlara yansımada etkin rol üstlenebilirler.

Belediyeler, gençlerin durumu ile ilgili sosyal araştırmalara dayalı biçimde politika ve karar üretmelidir. Ayrıca, gençlik konusundaki uluslararası ve ulusal temel belgelerden yararlanmak gençlik hizmetlerinin etkinliğini arttırmaktadır. Bu süreçte üniversitelerin desteği önem kazanmaktadır. Şehirdeki gençlerin tümünün aynı sosyal ve ekonomik özellikleri taşımadığı bir gerçektir. Gençlerle ilgili durum mahalle ölçeğinde analiz edilerek, her mahallenin profiline ve problem alanlarına göre farklı çözümler planlanmalı ve uygulanmalıdır. Gençlere yönelik olarak düzenlenen genel nitelikteki faaliyetler, gençlerin kategorisi ve profiline göre farklılaşan faaliyetlere doğru gelişme göstermelidir.

Belediyeler hedef kitleye yönelik iletişim stratejilerini ve araçlarını farklılaştırarak şehirde etkin bir iletişim ortamı oluşturabilirler. Bu çerçevede basılı, yüz yüze, film ve görseller gibi iletişim araçları yanında gençlerin daha çok takip ettiği dijital mecraların tercih edilmesi, belediyelerin gençlerle olan temasını daha üst noktalara taşıyacaktır. İletişim stratejileri ve iletişim araçlarının gelişmişliği ve uygunluğu kadar, belediyenin ilgili birimlerinin bunları etkin şekilde kullanabilmesi de önemli bir unsurdur.

Gençlerin siyasal katılımının artırılması ve yerel karar alma süreçlerinde gençlerin görüşlerinin de dikkate alınması için mevcut mekanizmalar daha etkin işletilmeli ve gerektiğinde yeni mekanizmalar da devreye sokulmalıdır. Kent konseyi, çalışma grupları ve özellikle gençlik meclisleri bu konuda daha etkin işlevlere sahip olmalıdır. 1992’de Birleşmiş Milletler’in Rio Yeryüzü Zirvesi’nde 21. yüzyıl için kabul edilen gündem belgesinin yerel düzeye ilişkin kısmında kent konseyleri, çalışma grupları ve meclislerden oluşan bir yapı tavsiye edilmektedir. Türkiye’de de sınırlı da olsa uygulama alanı bulan bu yapılar, 2005’de 5393 sayılı Belediye Kanunu ile kent konseyi çatısı altında çalışma grupları ve meclislerden oluşan bir yapıya dönüştürüldü ve belli ölçekteki kentler için kurulması zorunlu hale getirildi.

Kent konseyleri; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan bir organizasyon yapısıdır (Belediye Kanunu, 2005, Md.

79). Kent konseyi, gençlikle ilgili çalışma grubu ve gençlik meclisi, belediyelerin o kentte gençlikle ilgili çalışmalarının odağında yer alması gereken çok işlevli yararlar üreten bir mekanizma durumundadır. Bu mekanizmanın kentin genel gençlik politika ve stratejileri çerçevesinde diğer aktörler ve süreçlerle entegrasyonu önem taşımaktadır. Gençliğin okul içi ve dışı farklı eğitim düzeylerinden temsilciler, gençlikle ilgili çalışma yürüten sivil toplum kuruluşları, muhtarlar, ilgili kamu kurumları ve meslek örgütleri, amatör spor kulüpleri ve üniversite temsilcileri bu mekanizmanın işletilmesinde anahtar role sahiptir.

Gençlerin siyasal katılımına uygun, onların ilgisini çekebilecek, önem verebileceği ve kolay bilgi sahibi olabileceği daha esnek “Yönetişim” süreçleri tasarlanmalıdır. Böylece, belediyeler meclis kararlarında ve sunulan hizmetlerde genç bakış açısını, gençlerin beklenti ve taleplerini daha fazla ve gerçekçi biçimde dikkate alabilir. Belediyeler tarafından son yıllarda uygulamaya konulan ve başarılı örnekleri bulunan gençlik merkezleri geliştirmeli ve şehrin tüm mahallelerine erişilebilir biçimde yaygınlaştırılmalıdır. Gençlik merkezleri tek düze, gençlerin alıcı ve pasif konumda olduğu mekanlar olmamalıdır. Bu merkezler, gençlerle ilgili kurum ve kuruluşların ortak faaliyetlerle bir araya geldiği ve sinerji oluşturdukları, gençlerin faaliyetlerin mutfağında görev aldığı, gençlerin alıcı olmanın yanında verici olduğu, etkileşimli ve çok yönlü mekanlar olarak geliştirilmelidir.

Şehirlerdeki spor, kültür ve sanat altyapısı belediye tarafından gençlerin özellikleri dikkate alınarak geliştirilmelidir. Bu mekanların şehirlerin belli bölgeleri ile sınırlı kalması yerine erişim kolaylığı dikkate alınarak yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Özellikle, düşük sosyal ve ekonomik profile sahip gençlerin yoğun olduğu bölgelere öncelik verilmesi, hizmetlerin standardında ve dağılımında şehir ölçeğinde homojenlik sağlanması bir ihtiyaç durumundadır. Yeni büyükşehir modelinde kırsal kesimde yaşanan gençlerin belediyelerin görev ve yetki alanına girmesi nedeniyle bu alana yönelik özel çözümler de geliştirilmelidir.

Sosyal uyumun güçlendirilmesi ve toplumdaki çatışma alanlarının azaltılması amacı ile gençler arasında hoşgörüyü geliştirici faaliyetler düzenlenmesi önem taşımaktadır. Farklı kültürel, dini, etnik vb. özelliklere sahip gençlerin birbirleri ile çatışma alanları dışında temas kurması, ortak faaliyet yapabilmesi, görüşlerini çatışma olmadan paylaşabilmesi ve sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi hoşgörü iklimini geliştirecek unsurlardır.

Gençlerin sosyal sorumluluk projelerine etkin katılımının sağlanması ve gönüllülüğün teşvik edilmesi, kişilik gelişimi ve toplumsal problemlere ilginin oluşturulması bakımından yararlı bir uygulamadır. Doğal ve tarihi çevrenin korunmasında, acil durum ve doğal afetlere hazırlıkta gençlere aktif rol verilmesi bu konuda bir farkındalık oluşturduğu gibi, bu alanlara da bir dinamizm kazandırmaktadır. Ayrıca, gençlere yönelik olarak kötü alışkanlıklar, aile,

sanat, kültür, spor, teknoloji vb. benzeri alanlarda farkındalık oluşturma faaliyetleri ile kişisel gelişim konusunda destek ve teşvikler sağlanmalıdır.

Türkiye'deki gençlerin problem alanlarının başında eğitim ve istihdam gelmektedir. Belediyeler eğitim alanında engellerin azaltılarak fırsatlara erişimin kolaylaştırılması, altyapının geliştirilmesi, eğitime yönelik olarak yerel potansiyelin harekete geçirilmesi, başarılı ve yetenekli öğrencilerin desteklenmesi, okullarda farkındalık ve bilinç geliştirme eğitimleri düzenlenmesi gibi faaliyetler organize etmektedir. İstihdamla ilgili olarak ise, işe alımla ilgili özel ve kamu kurumları ile koordinasyon sağlanması, gençlerin sahip olduğu becerileri geliştirme, istihdama yönelik sertifika programları düzenlenmesi, kariyer rehberliği hizmeti, gençlerle ilgili yeni iş alanlarının açılması çabaları, gençlerin istihdam edildiği yerlerin denetimi vb. çok yönlü faaliyetler, belediyenin bütüncül bir bakış açısı ile yerel paydaşlarla işbirliği içinde çalışması gereken başlıkları oluşturmaktadır.

Belediyelerin gençlerle ilgili politikaları ve faaliyetleri konusundaki en önemli araçlardan biri bütçedir. Belediyenin ekonomik, siyasi ve sosyal alandaki önceliklerini bütçe yansıtmaktadır. Birçok belediye söylem olarak gençlerin önemini ifade etmekle birlikte bütçelerinde aynı paralelde bir pay ayırmamaktadır. Duyarlı bütçeleme bir türü olarak "Gençlere Duyarlı" bütçeleme anlayışına geçilmesi bu konuda iyileşme sağlayabilir. Belediye bütçesinde gençlere ayrılan kısım belediye tarafından şeffaf biçimde kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Ayrıca, bütçede pay ayrılması ve harcanacağı yerler konusunda gençler ve ilgili kesimlerin de görüşlerinin alınması ve ekonomik imkânlar çerçevesinde bütçeye yansıtılması önem taşımaktadır.

Türkiye'de özellikle 1990'lardan sonra belediyelerin diğer yerel yönetimlerle gerek ulusal ve gerekse uluslararası düzeyde işbirlikleri artmaya başlamıştır. Özellikle kardeş şehir işbirliği öne çıkmaktadır. Belediyelerin bir kısmı bu ilişkileri sadece resmi heyetler arası düzeyde yürütürken, bazıları şehir halklarının arasındaki bir ilişki düzeyine taşıyabilmiş durumdadır. Belediyeler, kardeş şehir işbirliğinde gençlere aktif rol vererek, gençlerin ulusal ve uluslararası hareketliliğinin artmasını, organizasyon tecrübelerinin gelişmesini ve gençlerin sahip olduğu dinamizmin işbirliğine çok yönlü olumlu yansımaları sağlayabilirler.

Türkiye'de belediyelerin faaliyetleri ile ilgili çatı niteliğinde kuruluşlar belediye birlikleri, meslek örgütleri, çok sayıda sivil toplum örgütünü bünyesinde bulandıran vakıflar, sendika ve konfederasyonlar vb. olarak sayılabilir. Belediye birlikleri ve çatı niteliğine sahip ilgili diğer kuruluşların, belediyeleri gençler ana teması etrafında bir araya getiren organizasyonlar düzenlemesi önem taşımaktadır. Bu organizasyonların temel yararları; bilgi ve tecrübe paylaşımına zemin hazırlamak, belediyelerin gençlere yönelik faaliyetlerini teşvik

etmek, iyi uygulama örneklerinin ödüllendirilmesini ve paylaşılmasını sağlamak, gençler konusunda bir farkındalık oluşturmak olarak sayılabilir.

Belediyelerin gençlerle ilgili faaliyetlerini ölçülebilir ve karşılaştırılabilir bir zeminde yürütülebilmesi için bu konudaki standartların belirlenmesi gerekmektedir. “Genç dostu şehir” ana başlığı altında bir paket olarak belediye-üniversite işbirliği içinde hazırlanabilecek standartlar, uygulamacılar için bir performans göstergesi işlevi de görecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Dünyada 15-24 yaş aralığındaki genç nüfus, ağırlıklı olarak az gelişmiş ve orta gelir düzeyindeki ülkelerde ve çoğunlukla Asya kıtasında yaşamaktadır. Genç nüfusun ağırlıklı bulunduğu coğrafyanın sosyal, ekonomik ve siyasal niteliği, gençlerin karşı karşıya olduğu problemlerin çeşitliliğini ve zorluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu ülkelerde yerel ve ulusal düzeydeki sosyal, ekonomik, siyasal ve kültür politikalarının önemli bir alanını gençler oluşturmaktadır.

Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, İslam İşbirliği Teşkilatı bünyesindeki kurumların ve ulusal raporların gençlikle ilgili yaklaşım ve önerilerindeki temel noktayı korumacı bir yaklaşım yerine, gençlerin toplumsal yaşama çok boyutlu olarak katılmalarının sağlanması oluşturmaktadır. Diğer taraftan toplumun önemli ve dinamik bir kesimini oluşturan gençlerin beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi, eğitim ve istihdam konusunda fırsatlar sunulması, gençler için faydalar içerdiği gibi toplumun bir bütün olarak kalkınması konusunda da önemli etki olmaktadır. Dünyada genç nüfusun gelişmekte olan ülkelerde yoğunlaştığı düşünüldüğünde, önemli riskleri ve problemlerle yüz yüze olan gençlerin, destek ve fırsatlara dayalı bir anlayışla ele alınması riskleri azalttığı gibi toplumun tümü için önemli katkı sağlamaktadır. Gençlerin toplumsal yaşama katılımı konusunda sadece kamu kesimi değil, özel kesim ve sivil toplumu da kapsayacak yaklaşımlar yaygınlaşmaktadır. Gençlerin yaşam kalitesi ile ilgili unsurlara erişiminin artırılması, gençlik organizasyonlarının desteklenmesi, gençlere yönelik ayrımcılığın önlenmesi, karar alma süreçlerine gençlerin katılımı gibi konular ilgili belgelerde vurgu yapılan noktalar olarak öne çıkmaktadır.

Kamu yönetiminin halka en yakın birimlerinden biri olan yerel yönetimler, yerel nitelikteki ihtiyaçlar konusunda çok yönlü ve geniş bir sorumluluk alanına sahiptir. Vatandaşa yakınlığı, esnekliği, hızlı karar alabilme özelliği, yönetişime ve siyasal katılıma elverişliliği yerel yönetimleri gençlerle ilgili politika ve uygulamaların odağı ve temel paydaşı haline getirmektedir. Yerel yönetimlerin tüm siyasal katılım ve hizmet süreçlerinde diğer sosyal kesimler gibi gençleri de dikkate alması önem taşımaktadır.

Türkiye’de gençlerin oranı genel nüfus içinde %16 düzeyindedir. Gençler arasında işsizlik önemli bir problem olarak öne çıkmaktadır. Gençlerin beceri eksiklikleri, işverenlerde gençlere karşı duyulan güvensizlik ve gençlere yönelik istihdam fırsatlarının arttırılamaması bu durumun temel nedenleri arasındadır. Diğer taraftan, gerek ulusal düzeyde ve gerekse yerel düzeydeki siyasal temsilde gençlerin oranı oldukça düşük seviyededir. Türkiye’de genç nüfusun sayısının fazlalığı önemli problem ve riskleri beraberinde getirmekle birlikte, kalkınma çabası içinde olan ülkede, dinamik bir kitlenin iyi değerlendirildiğinde önemli bir potansiyel oluşturduğu da bir gerçektir.

Gençlerin geliştirilmesi ve desteklenmesi ile ilgili temel belgelerden olan Türkiye ulusal gençlik politikaları belgesi ilgili bakanlık tarafından yayımlanmakla birlikte, politikaları uygulamaya geçirecek mekanizmaların ve sahadaki ilgili aktörlerle ve aktörlerin kendi aralarındaki işbirliği düzeyinin yetersizliği, politikaların etkinliğini sınırlamaktadır. Merkezi yönetim kuruluşları temel olarak ulusal politika tespiti, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi işlevlerine sahiptir. Bu kurumların yerel düzeyde yürüttüğü birçok hizmet niteliği gereği belediyelerin de görev alanına girmektedir. Gençliğe yönelik merkezi yönetim kurumlarınca yürütülen hizmetlerin aşamalı biçimde belediyelere devri hem hizmetlerin dolayısı ile kamunun da bu alandaki etkinliğini arttıracak bir unsurdur. Belediye sisteminde daha güçlü kapasiteye sahip büyükşehir belediyeleri yeni işlevleri üstlenme konusunda daha elverişlidir. Bu aktarma sürecinde yeni görevlerle birlikte mali kaynakların da paralel biçimde arttırılması beklenen yararları daha da yukarıya çekecektir. Belediyelerin de yeni dönemde sosyal alanda ve özellikle gençlere yönelik kurumsal kapasitesini geliştirmesi ve üniversiteler başta olmak üzere kentteki diğer paydaşlarla işbirliğini arttırması gerekmektedir.

Şehirde yaşayan gençler sosyal, ekonomik, eğitim, siyasal, kültürel ve sağlık alanında birçok zorlukla karşı karşıyadır. Bu zorlukların kaynağının azaltılması ya da gençlere bu zorlukları aşmada destek sağlanması konusunda temel görev belediyelere aittir. Her bir zorluk alanının derinlemesine analiz edilmesi ve o şehir için uygun çözümlerin hayata geçirilmesi önem taşımaktadır. 2004 ve 2005 yılları ve sonrasında gerçekleştirilen kamu yönetimi reformları, belediyelerin görev ve yetki alanı yanında siyasal katılım mekanizmalarını da genişletmiştir. Yerel yönetimlerin görev ve yetkilerinin geliştirilmesi, belediye meclislerinin güçlendirilmesi, katılım mekanizmalarının geliştirilmesi ve kent konseyi uygulaması bu kapsamdaki önemli düzenlemelerdir.

Yerel değerlerin korunması ve geliştirilmesi yanında yoksul kesimler, engelliler, gençler, yaşlılar ve çocuklara yönelik hizmetler çeşitlenerek artmaktadır. Böylece sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan daha eşit bir ortamın oluşturulmasına katkı sağlanmaktadır.

Belediyeler, gençlere yönelik hizmetlerin geliştirilmesi kadar, farklı toplumsal kesimlerden gençlerin kent yaşamına ve kentteki karar alma süreçlerine katılmaları için elverişli ortam hazırlamakla yükümlüdür.

Yerel yönetimler, gençlerin çok yönlü desteklenmesi ve geliştirilmesinde anahtar role sahiptir. Bu bağlamda gençlerle ilgili araştırmaların yapılması, yerel düzeyde gençlikle ilgili politika ve stratejilerin tespiti, gençlerin yerel siyasete daha aktif katılımının sağlanması, gençlerin şehir yaşamındaki rolünün zenginleştirilmesi, gönüllülük ve sosyal sorumluluk bilincinin artırılması, eğitim ve kültürel alanda destekler sağlanması, meslek ve kariyer gelişimi desteği verilmesi, spor imkânlarının geliştirilmesi gibi çok yönlü konular yerel yönetimlerin sorumluluğuna girmektedir.

Yerel düzeydeki temel kamu kurumu olan belediyelerin elinde gençlere yönelik çok sayıda araç bulunmaktadır. Bunların bir kısmı mevzuatla kendisine verilen yetki ve görevler kapsamındadır. Diğer bir kısmı ise, belediyelerin yerel düzeyde üstlenebileceği liderlik ve organizasyon rolüne dayanmaktadır. Her bir kentin gençlerle ilgili niteliğinin farklılığı, belediyelerin kullandığı araçların çeşitlerini ve yoğunluğunu da etkilemektedir. Gençlerin dinamikliği karşısında belediyelerin de dinamik organizasyon ve süreçler oluşturması, gençlere yönelik hizmetlerdeki kritik başarı unsuru durumundadır. Belediyeler, gençlikle ilgili faaliyetlerde temel uygulayıcı olmanın yanında, kentteki diğer kamu, özel ve sivil toplum aktörleri arasında işbirliği ortamı oluşturarak gençlik konusundaki çabaları daha etkin bir düzeye taşıma imkânına ve sorumluluğuna sahiptir.

Kaynakça

- 2012 *Joint Report of the Council and the Commission on the Implementation of the Renewed Framework for European Cooperation in the Youth Field*. (2012). [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012XG1220\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012XG1220(01)&from=EN) adresinden edinilmiştir.
- 2972 Sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun. *T.C. Resmi Gazete*. 22068. 01.10.1994.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*. 25531. 23.07.2004.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. *T.C. Resmi Gazete*. 25874. 13.07.2005.
- An EU Strategy for Youth-Investing and Empowering A renewed Open Method of Coordination to Address Youth Challenges and Opportunities*. (2009). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52009DC0200> adresinden edinilmiştir.
- Assessing Practices for Using Indicators in Fields Related to Youth, Final Report for the European Commission*. (2011). http://pjp-eu.coe.int/documents/1017993/2354313/ECORYS_Final_Report.pdf/17c2f24d-e10f-41d9-9b60-e10ef5f8330c adresinden edinilmiştir.
- Baran, A. G. (2013). “Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bir Bakış”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*. I\1. 6-25.
- Birleşmiş Milletler Nüfus Veritabanı. <https://esa.un.org/unpd/wpp/DataQuery/> adresinden edinilmiştir.
- Building Capacity To Assess National Youth Policies In Africa: Five Country Experiences, Ethiopia: United Nations Conference Centre at the Economic Commission for Africa*. (2007). http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/tc_addis_report.pdf adresinden edinilmiştir.
- Burcu, E., Taş L., ve Sırma, Ç. S. (2014). “İstatistik Bölge Birimleri Sınıflamasına (İBBS Düzey 1) Bağlı Olarak Türkiye’de Gençlerin Sosyo-Demografik Profili”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*. II\3. 56-77.
- Çukurçayır, M. A. (2008). “Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset”. *Yerel Siyaset*. İstanbul: Okutan Yayınları. 15-36.

- Eryılmaz, B. (2002). "Belediyelerde Demokrasi Geleneği ve Değişim İhtiyacı". *Çağdaş Yerel Yönetimler*. II(3). Temmuz. 6-21.
- Establishing The "Youth in Action" Programme for the Period 2007 to 2013*. Decision No: 1719/2006/EC Of The European Parliament and of The Council of 15 November 2006. (2006). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006D1719&from=EN> adresinden edinilmiştir.
- European Governance. A White Paper*. (2001). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0428&rid=2> adresinden edinilmiştir.
- European Urban Charter*. (1992). <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=887405&direct=true> adresinden edinilmiştir.
- Evaluation of the EU Youth Strategy and the Council Recommendation on the Mobility of Young Volunteers Across the EU*. (2016). http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/more_info/evaluations/docs/youth/youth-strategy-2016_en.pdf adresinden edinilmiştir.
- Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı*. (2003). <https://rm.coe.int/1680703901> adresinden edinilmiştir.
- Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımına İlişkin Yeniden Düzenlenmiş Avrupa Şartı El Kitabı*. (2011). Ankara: Avrupa Konseyi Yayınları.
- Global Youth Development Index and Report 2016*. (2016). Commonwealth Secretariat. <http://cmydiprod.uksouth.cloudapp.azure.com/sites/default/files/2016-10/2016%20Global%20Youth%20Development%20Index%20and%20Report.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu, Hedef ve İlkeler, Taahhütler ve Küresel Eylem Planı*. (1999). Ankara: Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı.
- Istanbul Declaration, The Organisation of Islamic Cooperation (OIC)*. (2016). http://www.oic-oci.org/subweb/icmys/3/en/docs/3icysm_dec_en.pdf adresinden edinilmiştir.
- İstatistiklerle Gençlik*. (2016). Ankara: TÜİK Yayınları. <http://www.tuik.gov.tr/ZipGetir.do?id=24648> adresinden edinilmiştir.
- Joint OIC Youth Strategy*. (2016). The Organisation of Islamic Cooperation (OIC). http://www.oic-oci.org/subweb/icmys/3/en/docs/3icysm_joint_strat_en.pdf adresinden edinilmiştir.
- Keleş, R. (2006). *Yerel Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Nadaroğlu, H. (1994). *Mahalli İdareler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- New Urban Agenda*. (2017). United Nations. <http://habitat3.org/wp-content/uploads/New-Urban-Agenda-GA-Adopted-68th-Plenary-N1646655-E.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Oktay, T. (2013). *Yerel Siyaset Bağlamında Belediye Meclis Komisyonları: Marmara Bölgesi Örneği*. Marmara Belediyeler Birliği Yayını.
- Onuncu Kalkınma Planı*. (2013). Ankara: Kalkınma Bakanlığı. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalk%20Plan%20Plan%20C4%20B1.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Özer, Y., E. (2011). "Gençlerin Toplumsal Yaşama Katılımı ve Yerel Yönetimlerin Rolü". *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXVI\1, 43-65.
- The Vancouver Declaration On Human Settlements*. (1976). http://mirror.unhabitat.org/downloads/docs/The_Vancouver_Declaration.pdf adresinden edinilmiştir.
- TÜİK Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı*. (2016). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr> adresinden edinilmiştir.
- Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi*. (2013). Gençlik ve Spor Bakanlığı. *T.C. Resmi Gazete*. 28541. 27.01.2013. http://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf adresinden edinilmiştir.
- UNDP Youth Strategy 2014-2017*. (2014). United Nations Development Programme. http://www.undp.org/content/dam/undp/library/Democratic%20Governance/Youth/UNDP_Youth-Strategy-2014-17_Web.pdf adresinden edinilmiştir.
- Yıldırım, S. (1993). *Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: T.C. Başbakanlık TOKİ Başkanlığı ve IULA-EMME Yayını.
- Youth Civic Engagement, World Youth Report*. (2016). http://www.unworldyouthreport.org/images/docs/un_world_youth_report_youth_civic_engagement.pdf adresinden edinilmiştir.
- Youth Population Trends and Sustainable Development*. (2015). United Nations, Department of Economic and Social Affairs, <http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/YouthPOP.pdf> adresinden edinilmiştir.